

Socialmedicinsk tidskrift

Sjuttiosjunde årgången nr 2 2000

Redaktion

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig
utgivare

Ann Appelgren, redaktionssekreterare

Socialmedicinsk tidskrifts styrelse

Peter Allebeck, prof i socialmedicin, Göteborg

Kristina Alexandersson, univ. lektor, Linköping

Lars Olov Bygren, prof i socialmedicin, Umeå

Jan Ekholm, prof i medicinsk rehab, Stockholm

Gunnar Grimby, prof i medicinsk rehab, Gbg

Sven-Olof Isacson, prof i socialmedicin, Malmö

Leif Svanström, prof i socialmedicin, KI, Sthlm

Kvalificerad folkhälsoutbildning ett av de nya WHO-målen

Världshälsoorganisationen (WHO) har 1998 fastslagit 21 nya mål inom det s k Hälsa för Alla-arbetet i Europaregionen. I detta dokument heter det i Mål 18 bl a att till år 2010 skall alla medlemsstater ha försäkrat sig om att yrkesverksamma inom såväl hälso- och sjukvården som inom en rad andra samhällssektorer har fått tillräckliga kunskaper om folkhälsoarbete samt utvecklat färdigheter i att skydda och främja hälsa.

I Sverige har cirka ett dussin högskolor och universitet utvecklat antingen hela program med kandidat- och/eller magisterutbildning i folkhälsovetenskap eller kan erbjuda fristående kurser i folkhälsovetenskap från 10- upp till 80-poängsnivå.

Undertecknad gästredaktör för detta temanummer har i samarbetet med det s k Konsortiet för akademisk folkhälsoutbildning sammanställt en rapport om folkhälsoutbildning på begäran av Nationella Folkhälsokommittén. I denna rapport - "Behov, utbud och utveckling avseende akademisk folkhälsoutbildning i Sverige" - fastslås följande definitioner och begrepp avseende folkhälsovetenskap och inriktning av akademisk folkhälso- utbildning:

Folkhälsovetenskapen skall generera och systematisera kunskap om befolkningens hälsa och de faktorer som påverkar denna samt föreslå åtgärder ägnade att bevara och förbättra hälsan. Särskilt skall man studera levnadsvanornas, miljöns, samhällsstrukturens, arbetslivets och vårdsystemens betydelse för människors hälsa. Folkhälsovetenskapen skall ge kunskap för folkhälsoarbetet vars övergripande mål är god hälsa och vård på lika villkor för alla i befolkningen.

Detta innebär att en grundläggande uppgift för folkhälsovetenskapen i framtiden kommer att vara analys och kunskapsgenerering om förhållanden som främjar jämlikhet i hälsa. Den moderna folkhälsovetenskapens grundläggande karakteristiska drag är befolkningsperspektivet och mångvetenskapligheten med en bred metodansats samt ett tvärprofessionellt samarbete.

Folkhälsovetenskapens utvecklingslinjer skall ha sin grund i WHO:s synsätt på Hälsa för alla, där begrepp som deltagande från hela befolkningen (public participation) och medverkan av alla samhällssektorer (community involvement) är bärande. Hälsans ojämlika fördelning kommer att få allt större betydelse som bas för forskningen inom folkhälsovetenskapen.

Dessa definitioner av och uppgifter för folkhälsovetenskapen innebär att folkhälsovetenskap aldrig kan ses som en del av andra viktiga nya discipliner som allmänmedicin, vårdvetenskap eller omvårdnadsvetenskap. Folkhälsovetenskapen kan aldrig utvecklas som endast en del av biomedicinsk vetenskap utan måste definitionsmässigt utgöras av tvärvetenskap som inkluderar omfattande beteende- och samhällsvetenskapliga kunskapsområden. Därigenom utgör folkhälsovetenskap ett eget ämnesområde, och utbildning i folkhälsovetenskap en egen disciplin inom akademisk utbildning.

Samtliga författare till de olika kapitlen i detta temanummer är knutna till Konsortiet för folkhälsoutbildning. Inte mindre än tio svenska högskolor och universitet är representerade i författarkadern!

En artikel ger en översikt av nordiska folkhälsoutbildningar. Framtida behov - och oro för utvecklingen inom dessa områden - av folkhälsokunskap i läkare- och sjuksköterskeutbildningar beskrivs.

I andra artiklar belyses modeller och metoder för kvalitetssäkring och utvärdering av folkhälsoutbildningar och för pedagogisk utveckling inom området liksom en analys av arbetsmarknad för dem som genomgått akademisk folkhälsoutbildning. Från Folkhälsoinstitutet kommer en artikel om en nationell strategi för kompetensutveckling inom folkhälsoområdet.

Därutöver innehåller temanumret flera beskrivningar av specialinriktning av kurser inom akademisk folkhälsoutbildning både inom program för kandidatexamen- och magisterexamen och som fristående kurser inom t ex skadeprevention och nutrition.

Jag hoppas och tror att detta temanummer skall ge stimulans och ökad kunskap inte bara för dem som arrangerar utbildning i folkhälsovetenskap utan också - och inte minst - för dem som ansvarar för en god kompetens på folkhälsoområdet för sin personal. Inte bara särskild folkhälsoverksam

personal utan också hälso- och sjukvårdens personal, lärare i grundskola och gymnasium, personer inom miljövårdsområdet, personalansvariga inom företag samt chefer och politiker inom olika sektorer måste få en ökad folkhälsokompetens. Denna kompetenshöjning skall givetvis ske genom att berörda högskolor erbjuder fristående kurser och uppdragsutbildningar inom folkhälsoområdet.

Hur skall annars Sverige kunna leva upp till kraven på hög kvalitet i alla de hälsokonsekvensanalyser inför viktiga samhällsbeslut som EU och Amsterdamfördraget kräver ?

Bengt Wramner

Gästredaktör för detta temanummer är Med Dr Bengt Wramner, som är ordförande i det svenska nätverket (det s k Konsortiet) för samarbete mellan personer och institutioner verksamma inom akademisk folkhälsoutbildning. Wramner har 1988-1998 varit överläkare i miljö- och samhällsmedicin vid Landstinget Skaraborg. Sedan 1999 är han verksam som universitetslektor i folkhälsovetenskap inom ramen för ett samarbetsavtal mellan Karolinska Institutet och Mälardalens Högskola i Västerås. Bengt Wramner har tidigare varit gästredaktör för temanummer av Socialmedicinsk tidskrift 3 gånger, nämligen om folkhälsovård (1985), om tobak (1989) och om miljömedicin (1996).